

2018-01-30

Beslut

BILDANDE AV NORRA IGELBÄCKENS
NATURRESERVAT

Beställning: Järfälla Kommun, Katarina Ekestubbe kommunekolog
Framställt av: Ekologigruppen AB
www.ekologigruppen.se
Telefon: 08-525 201 00
Slutversion: 2018-01-30
Uppdragsansvarig: Per Collinder
Medverkande: Klas Andersson, Anna Maria Larson, Emma Hammarström
Foton: Om inget annat anges: Ekologigruppen
Illustrationer och kartor: Ekologigruppen AB
Internt projektnummer: 7353
Bilder på framsidan från Ekologigruppen

Innehåll

BILDANDE AV NORRA IGELBÄCKENS NATURRESERVAT	1
Innehåll	3
BILDANDE AV NORRA IGELBÄCKENS NATURRESERVAT	4
Beslut	4
Uppgifter om naturreservatet	5
Syftet med naturreservatet	5
Skäl för beslutet	6
Föreskrifter för naturreservatet	7
A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden	7
B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla visst intrång	8
C. Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet	9
D. Undantag från föreskrifterna under A och C	10
Ärendets beredning	12
Motivering av beslutet	12
Tillämpliga bestämmelser	12
Planer och förordnanden m.m.	13
Beskrivning av området	14
Geologiska bevarandevärden	14
Kulturhistoriska bevarandevärden	14
Biologiska bevarandevärden	15
Bevarandevärden för friluftsliv	15
Bedömning	16
Upplysningar	16
Hur man överklagar	17
Bilagor:	18

BILDANDE AV NORRA IGELBÄCKENS NATURRESERVAT

Beslut

Järfälla kommunfullmäktige förklarar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken det område som avgränsats på karta enligt bilaga 1 som naturreservat. Området är inmätt i fält. Naturreservatets namn ska vara Norra Igelbäckens naturreservat.

För att tillgodose och uppnå syftet med naturreservatet förordnar Järfälla kommun med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturreservatet (se Föreskrifter för naturreservatet samt karta i bilaga 1).

Slutligen fastställer Järfälla kommun med stöd av 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. en skötselplan (bilaga 3) för naturreservatets långsiktiga vård. I enlighet med 2 § andra stycket förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ska tekniska nämnden i Järfälla kommun vara förvaltare för naturreservatet. Miljö- och bygglovsnämnden ska vara tillsynsmyndighet för reservatet.

Beslutet riktar sig till allmänheten, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet. Detta beslut träder i kraft tre veckor efter den dag då beslutet kungörs av kommunen. Föreskrifterna under C om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet och om ordningen i övrigt inom naturreservatet träder i kraft tre veckor efter den dag som beslutet kungörs, de gäller enligt 7 kap. 30 § andra stycket miljöbalken, även om de överklagas.

Uppgifter om naturreservatet

Benämning:	Norra Igelbäckens naturreservat
Kommun:	Järfälla kommun
Lägesbeskrivning:	Norra Igelbäckens naturreservat ligger i sydöstra delen av Järfälla kommun invid Barkarbystaden. Se bifogad översiktskarta (bilaga 2)
Gräns:	Se bifogad beslutskarta (bilaga 1), gränsen är markerad med den röda linjen.
Fastigheter:	Del av Barkarby 2:2
Markägare:	Järfälla kommun
Areal:	Total areal 44,1 ha
Förvaltare:	Järfälla kommun
Friluftsliv:	Området är av stort intresse för friluftslivet.
Servitut:	Ledningsrätt VA-Ledning

Syftet med naturreservatet

Syftet med Norra Igelbäckens naturreservat är att säkra de värdefulla livsmiljöerna i och omkring Igelbäcken, samt att de växt- och djursamhällen som är karakteristiska för dessa livsmiljöer ska ha gynnsamt tillstånd¹. Syftet är också att återställa och nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter.

Syftet är vidare att skydda Igelbäckens flöden och goda vattenkvalitet.

Syftet med Norra Igelbäckens naturreservat är också att tillgodose behovet av tätortsnära områden för friluftslivet. Naturreservatet syftar vidare till att säkra en viktig del i ett utpekad svagt ekologiskt samband i den gröna kil som området är en del av.

Syftet ska nås genom:

- Att återskapa en mer naturlig hydrologi i Igelbäcken
 - Biotopförbättrande åtgärder i och kring Igelbäcken samt Djupanbäcken
 - Borttagning av kulvert och återställning av den idag kulverterade delen av Igelbäcken till ett synligt vattenflöde

¹ =Gynnsamt tillstånd (på objektsnivå) är jämförbart med begreppet gynnsam bevarandestatus. Vad som menas med gynnsam bevarandestatus definieras i 16 § förordningen om områdekydd enligt miljöbalken m.m.

- Åtgärder som syftar till att gynna den biologiska mångfalden
- Att främja populationer av grönling i Igelbäcken
- Att utveckla en våtmark i och omkring det område i den södra delen av reservatet som idag utgörs av fuktmark
- Att nyttja rent dagvatten² från Barkarbystaden för utveckling av våtmark och för att trygga vattenflöden och vattenkvalité i Igelbäcken
- Att inget skogsbruk bedrivs i området
- Att gynna områdets ekologiska funktion som spridningskorridor för biologisk mångfald och för friluftsliv i den gröna kilen
- Hävd av öppna marker och åkerholmar
- Naturvårdande trädåtgärder, exempelvis hamling av träd, och selektiv slyröjning och trädfällning
- Restaurerings- och berikningsåtgärder som skapar förutsättningar för hög biologisk mångfald
- Areal hårdgjord yta på rullbana samt taxibanor, framförallt i områden öster om Igelbäcken minskas
- Att området görs tillgängligt och kan utvecklas för aktiviteter så att besökare kan bedriva olika typer av friluftaktiviteter och uppleva de naturmiljöer och kulturmiljövärden som finns i området, bedriva spontanidrott och socialt umgänge
- Åtgärder som främjar reservatets rekreativa värden:
 - Stigar, broar och leder anläggs
 - Friluftslivsanläggningar för besökare anläggs
 - Placering av anläggningar utformas med kanaliseringseffekt i syfte att erhålla en långsiktig samexistens mellan friluftsliv och biologisk mångfald
 - Anläggningar inom reservatet är väl underhållna
 - Åtgärder som skapar möjligheter till pedagogisk verksamhet inom reservatet främjas
 - Områdets kulturlämningar från olika tidsepoker tas tillvara och utvecklas

Skäl för beslutet

Områdets läge invid Barkarbystaden och dess öppenhet och natur gör det mycket värdefullt för det tätortsnära rörliga friluftslivet. Igelbäcken som rinner genom området är artrik och hyser den skyddsvärda grönlingen längre nedströms reservatet.

Området är viktigt för att säkra ekologiska funktioner och rekreativvärden i Järvakilen, som är regionens mest centralt belägna gröna kil med ovärderlig funktion som tätortsnära natur. Reservatet utgör den sista pusselbiten för att skapa ett skydd utefter hela Igelbäckens lopp inom Järfälla kommun.

För att bevara och utveckla områdets värden för friluftslivet krävs att området skyddas från exploatering. Anläggningar för att främja reservatets skötsel, tätortsnära friluftsliv och kultur ska byggas.

Vidare ska de skogsområden som finns inom reservatet skyddas från skogsbruk och de områden som idag brukas genom hävd fortsätta att hävdas för att bevara natur- och kulturvärden. Skötselåtgärder ska vidtas i syfte att bevara och utveckla naturvärden, samt för att skydda kvarvarande delar av det äldre kulturlandskapet, t ex förhistoriska gravar, bytomter och andra fornlämningar samt häradsväg och agrara strukturer.

² Vad som menas med rent dagvatten är att vattenkvaliteten som ska uppnås är den som anges i kommunens dagvattenriktlinjer samt den vattenkvalitet som gör att miljö kvalitetsnormerna i Igelbäcken kan uppnås.

Föreskrifter för naturreservatet

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Utöver vad som gäller enligt andra författningar är det förbjudet att

- A1. avverka träd eller buskar, eller att ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle,
- A2. uppföra eller anlägga byggnad, brygga, bro, mast, antenn, torn, annat än för reservatets syfte och skötsel,
- A3. anlägga väg,
- A4. anlägga parkeringsplats annat än för reservatets besökare och annat än på redan hårdgjorda ytor,
- A5. använda bekämpningsmedel eller gödningsmedel inom 30 meter från Igelbäcken,
- A6. bedriva täkt, borra, hacka, måla, spränga, gräva, schakta, tippa, fylla ut, eller på annat sätt skada mark och block,
- A7. plantera in eller sätta ut växt- eller djurart som är främmande för området,
- A8. sätta upp tavla, plakat, affisch, skylt eller liknande,
- A9. anordna upplag annat än för reservatets skötsel,

Utan tillstånd från miljö och bygglovsnämnden i Järfälla kommun är det förbjudet att:

- A10. uppföra eller anlägga ny luft- eller markledning,
- A11. uppföra stängsel,
- A12. framföra motordrivet fordon, annat än för reservatets skötsel,

Undantag från föreskrifter anges under D nedan.

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla visst intrång

För att tillgodose syftet med naturreservatet förpliktigas ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla följande intrång:

- B1. utmärkning av naturreservatets gräns enligt Naturvårdsverkets anvisningar,
- B2. uppsättning och underhåll av informationstavlor,
- B3. anläggning och underhåll av stängsel, stängselpassager, stängselövergångar, färister, grindar, holkar, grodhotell, bikupor, djurbon, infartshinder, vägbommar, skyltar, vägvisare, besöksplatsformar, soptunnor, papperskorgar, grillplatser, väderskydd, sittplatser, vägar, parkeringsplatser, cykelställ, belysning, stigar, leder, spänger, broar, portaler, byggnader, toaletter, utegym, aktivitetsredskap och lekplatser,
- B4. genomförande av naturvårdsinriktade restaureringsåtgärder så som anläggande av våtmark (innefattar grävning, schaktning, flyttning och borttransport av material), utläggning av död ved, utläggning av sten, igenläggning av diken, borttagande av hårdgjorda ytor, borttagande av anläggningar och ledningar, utförande av saneringsåtgärder, biotopförbättrande åtgärder i Igelbäcken- och Djupanbäcken, avfasning av kantzon runt Igelbäcken, meandring av Igelbäcken, byte, borttagande eller pluggning av trumma eller kulvert i Igelbäcken, plantering av inhemska träarter och våtmarksväxter, inplantering av grönling,
- B5. genomförande av skötselåtgärder så som röjning, slätter, bete, borttagande av anläggningar från tidigare verksamheter, vegetationsröjning i och kring våtmark, slyröjning i och kring våtmark, vattenståndsreglering av våtmark, tuvfräsning i och kring våtmark, trädvårdsåtgärder, hamling, röjning, frihuggning av träd, trädfallning, ringbarkning, nedmontering av stängsel, städning, insådd med ängs-, spannmåls- och blomsterfröer, plöjning, harvning, skörd,
- B6. undersökning och dokumentation av växt- och djurliv, andra naturförhållanden och friluftsliv,
- B7. genomförande av åtgärder för att minska ekologiska och rekreativa barriäreffekter i Järvakilen såsom t.ex. anläggande av ekodukter, vilttunnlar eller andra ekologiskt spridningsgynnande strukturer.

Åtgärderna under B-föreskrifterna beskrivs mer ingående i skötselplanen.

C. Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet

Beslut Norra Igelbäckens
Naturreservat
Beslutversion
2018-01-30

Utöver vad som gäller enligt andra författningar är det förbjudet att

- C1. gräva upp växter som ris och örter, eller ta bort mossor, lavar eller vedlevande svampar,
- C2. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda stående eller liggande träd och buskar,
- C3. borra, hacka, spränga, rista, gräva, måla eller på något annat sätt skada berg, jord eller sten,
- C4. medföra okopplad hund eller annat okopplat husdjur,
- C5. elda annat än på anvisad plats,
- C6. tälta,
- C7. ställa upp husvagn eller annat campingfordon,
- C8. framföra båt,
- C9. fiska,
- C10. rida på annat än anvisade ridstigar,
- C11. cykla annat än på anlagda vägar och anvisade cykelstigar,
- C12. sätta upp tavla, plakat, affisch, skylt eller liknande, annat än tillfälliga anslag om reservatets aktiviteter och värden på reservatets informationstavlor,
- C13. använda fyrverkerier på andra platser än inom den hårdgjorda del av rullbanan som löper väster om Igelbäckens kulvertsträcka,

Utän tillstånd från miljö och bygglovsnämnden i Järfälla kommun är det förbjudet att:

- C14. framföra motordrivet fordon på anlagda vägar, annat än till och från besöksparkering,
- C15. använda området för organiserade tävlingar eller arrangemang med fler än 50 deltagare. Föreskriften utgör inte hinder för skolverksamhet såsom förskolor eller skolor att nyttja området vid exempelvis friluftsdagar.

Undantag från föreskrifter anges under D nedan.

D. Undantag från föreskrifterna under A och C

- D1. Föreskrifterna under A och C utgör inte hinder för förvaltaren av naturreservatet eller av förvaltaren utsedd uppdragstagare att uppföra de byggnader eller anläggningar eller utföra de åtgärder som behövs för att uppnå syftet med naturreservatet, vilket framgår av föreskrifterna B1-B7 ovan och som preciseras i fastställd skötselplan enligt bilaga 3.
- D2. Föreskrifterna under A och C utgör inte hinder för utföra sådana åtgärder och anläggningar som bidrar till att stärka den gröna kilens ekologiska landskapssamband, tex ekodukt, vilttunnel, landskapsbro, djurövergångar, djurundergångar eller ledstråk för djur- och växter.
- D3. Föreskrifterna under A och C utgör inte hinder för förvaltaren av naturreservatet eller av förvaltaren utsedd uppdragstagare att utföra inventeringsverksamhet, nödvändig insamling av bestämningsmaterial, eller annan dokumentation av växt- och djurliv, av andra naturförhållanden eller av friluftsliv inom naturreservatet.
- D4. Utan hinder av föreskrifterna under A och C får våghållare utföra åtgärder för drift, underhåll och bibehållande av konstruktioner som avser vägar, vägområde, broar, tunnlar.
- D5. Föreskrifterna under A och C utgör inte hinder för innehavare av ledningsrätt att utföra drift av inom reservatet befintliga ledningar med tillhörande anläggningar.
- D6. Föreskrifterna under A och C utgör inte hinder för anläggning och drift av fördröjningsmagasin för dagvatten under rullbanan inom zon D enligt karta bilaga 7, fram till 80 meter vinkelrät från reservatets västra gräns vid rullbanan.
- D7. Föreskrifterna under A och C ska inte utgöra hinder för byggnation och drift av avluftningstorn med tillfartsväg som behöver uppföras inom zon C enligt karta bilaga 6 i samband med utbyggnad av tunnelbana.
- D8. Föreskrifterna under A och C ska inte utgöra hinder för etableringsområde och arbeten inom zon B enligt karta bilaga 6 i samband med anläggning av tunnelbana. Denna verksamhet ska dock vara avvecklad två år efter trafikstart. I samband med avveckling av etableringsområde skall återställning inom berörda områden utföras av verksamhetsutövaren och godkännas av miljö- och bygglovsnämnden i Järfälla kommun eller av kommunen utsedd förvaltare.
- D9. Utan hinder av föreskrifterna under A och C får transporter som avser samordning av masshantering i anläggning av tunnelbana, anläggning av projekt E4 Förbifart Stockholm och anläggning av Barkarbystaden utföras på hårdjord mark inom zon B enligt karta bilaga 6. Denna verksamhet skall dock vara avvecklad två år efter trafikstart av tunnelbanan.
- D10. Föreskrifterna under A och C ska inte utgöra hinder för etableringsområde och arbeten inom zon A, enligt karta bilaga 6 som krävs i samband med utbyggnad av angränsande delar av Barkarbystaden. Denna zon ligger inom 30 från naturreservatets västra gräns i västra delen av reservatet. I samband med avveckling av etableringsområde ska återställning inom berörda områden utföras av verksamhetsutövaren och godkännas av miljö- och bygglovsnämnden i Järfälla kommun eller av kommunen utsedd förvaltare.

- D11. Utan hinder av föreskrifterna under A och C får byggande (anläggning av ny väg och ombyggnation) och drift av projekt E4 Förbifart Stockholm med vägbana och övriga väganordningar utföras enligt lagakraftvunnen arbetsplan eller vägplan som fastställts enligt väglagen (1971:948) inom ramen för regeringens beslut 3 september 2009 om tillåtlighet enligt 17 kap. miljöbalken.
- D12. Utan hinder av föreskrifterna under A och C får åtgärder utföras som omfattas av lagakraftvunna tillstånd för miljöfarlig verksamhet respektive vattenverksamhet enligt 9 och 11 kap. miljöbalken för genomförande av byggande och drift av projekt E4 Förbifart Stockholm. Undantaget gäller även de ändringar i de tillstånd och föreskrivna villkor som kan bli följden av omprövningar av eller ändringar i tillstånden.

Undantag från ordningsföreskrifter under C ovan.

- D13. Föreskrift C12 utgör inte hinder för tillfällig skyltning i samband med organiserade tävlingar eller arrangemang som givits tillstånd enligt föreskrift C15.
- D14. Föreskrift C4, C6 och C7 utgör inte hinder för organiserade tävlingar eller arrangemang som givits tillstånd enligt föreskrift C15.

Ovanstående undantag gäller reservatsföreskrifterna. Kommunen erinrar om att oavsett nämnda undantag kan prövning enligt annan lagstiftning eller andra bestämmelser i miljöbalken erfordras.

Ärendets beredning

Länsstyrelsen arbetade under hela 1990-talet med att få till stånd ett statligt naturreservat för hela Igelbäckens dalgång, efter en hemställan från Naturhistoriska riksmuseet 1988 om skydd för Igelbäcken. Remissförslag för ett statligt naturreservat var ute under 1998, men efter överläggningar med de fyra kommunerna längs Igelbäcken drev dessa istället vidare ärendet för att bilda varsitt kommunalt naturreservat. Ett förslag till kommunalt bildande av reservat i Järfälla var ute på remiss under 2004.

Kommunstyrelsen i Järfälla beslutade 2015-12-14 att ge tekniska nämnden i uppdrag att inleda bildningsprocessen av naturreservat vid Igelbäcken.

2016 arbetade Ekologigruppen på kommunekologens beställning med ett programförslag för reservatsbildning. 2017 påbörjades arbetet med beslut och skötselplan för Norra Igelbäckens naturreservat.

Beslut och skötselplan skickades på samrådsremiss till sakägare, myndigheter och andra berörda under perioden 2 oktober till 10 november 2017. Förslaget har delgivits sakägarna. Information om samrådet har sänts till sakägare och övriga identifierade intressenter i brev. Drygt 25 yttranden inkom över förslaget till naturreservat. Remissinstanserna var alla positiva till att ett naturreservat inrättas men framförde också olika synpunkter på förslaget. Efter samrådet har förslaget bearbetats utifrån inkomna synpunkter och avvägningar och justeringar har gjorts i förslag till beslut och i skötselplan. I dokumentet ”Sammanställning remissrunda Norra Igelbäckens naturreservat, 2018-01-30” redovisas inkomna synpunkter och bygg- och miljöförvaltningens bedömning och avvägning av dessa.

Efter fastställande i kommunfullmäktige ska beslutet kungöras i ortstidning samt i kommunens författningssamling på www.jarfalla.se. Det kommer även att meddelas i lokalpress. Besvärstiden, 21 dagar, räknas efter kungörelsedag i ortstidning (enligt 27 § FOM), se även <http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19770654.htm>

Motivering av beslutet

Tillämpliga bestämmelser

Enligt 1 kap. 1 § andra stycket miljöbalken ska miljöbalken tillämpas så att bl.a. värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas och den biologiska mångfalden bevaras.

Enligt 7 kap. 4 § miljöbalken får kommunen förklara ett mark- eller vattenområde som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer, tillgodose behov av områden för friluftslivet, samt även för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer, och/eller skydda, återställa eller nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter.

Enligt 7 kap. 5 § andra stycket miljöbalken, följer att det i beslutet ska anges de inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med naturreservatet. Enligt paragrafens tredje stycke får kommunen meddela beslut om nya inskränkningar eller nya skäl för naturreservat om det behövs för att uppnå syftet med skyddet.

Enligt 7 kap. 6 § miljöbalken får kommunen förplikta ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla visst intrång om det behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet.

Enligt 7 kap. 25 § miljöbalken gäller att vid prövning av frågor om skydd av områden skall hänsyn tas även till enskilda intressen. En inskränkning i enskilds rätt att använda

mark eller vatten som grundas på skyddsbestämmelse i kapitlet får därför inte gå längre än som krävs för att syftet med skyddet skall tillgodoses.

Enligt 7 kap. 30 § första stycket miljöbalken jämfört med 22 § första meningen förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. får kommunen meddela föreskrifter om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet, om det behövs för att tillgodose syftet med skyddet.

Planer och förordnanden m.m.

Naturreservatet omfattas inte i nuläget av några gällande detaljplaner eller områdesbestämmelser enligt plan- och bygglagen.

Naturreservatet berör en del av Järvakilen och ligger söder om det område som av Naturvårdsverket har utpekats som Riksintresse för friluftsliv, enligt 3 kap. 6 § miljöbalken.

I enlighet med länsstyrelsens i Stockholms läns beslut 1999, förordnande om strandskydd med anledning av ändring i naturvårdslagen, finns inget strandskydd för Igelbäcken i Järfälla idag. 1999 års beslut bekräftade de tidigare besluten från 1977, 1980 och 1982 om strandskydd i länet, vari Igelbäcken i Järfälla undantogs från strandskydd.

I kommunens *Översiktsplan, nu till 2030*, (Kf 2014-06-02), anges området för reservatet som ett grönområde med prioriterade ekologiska landskapssamband där det också passerar tunnelbana och cykelstråk med regional funktion. I kommunens *Program för Barkarbystaden* (Kst 2014/312, 2016-01-27) anges att reservatsområdet ska vara ett öppet grönt stråk som måste bevaras längs Igelbäcken för att Järvakilen ska kunna behålla sin biologiska funktion.

Järfälla kommun har pekat ut Igelbäcken som ekologiskt särskilt känsligt område (*Ekologiskt känsliga områden i Järfälla kommun*, Miljö- och stadsbyggnadskontoret, augusti 1996.).

I kommunens *Grönplan för Järfälla* (Miljö- och stadsbyggnadskontoret, 1997) anges bl.a. att det oskyddade området vid Igelbäcken behöver förbättras i sin funktion som spridningskorridor. I *Vattenplan för Järfälla* (Miljö- och stadsbyggnadskontoret, 1997) anges bl.a. vikten av biotopförbättrande åtgärder i Igelbäcken.

Naturreservatet berör en del av det öppna kulturlandskapet vid Säby-Järvafältet som i kommunens *Kulturmiljöplan för Järfälla* (2001) har pekats ut som en kulturhistoriskt värdefull miljö.

Naturreservatet ingår i programmet för skydd av tätortsnära natur, *Aldrig långt till naturen - skydd av tätortsnära natur i Stockholmsregionen* (Länsstyrelsens rapport 2003:20), som togs fram 2003 i ett samarbete mellan kommunerna och Länsstyrelsen i Stockholms Län.

I rapporten *Svaga samband i Stockholmsregionens gröna kilar* (Tillväxt, miljö och regionplanering, Stockholms läns landsting 2012) är reservatet utpekats som ett grönt svagt samband av klass 1.

Beskrivning av området

Geologiska bevarandevärden

Reservatet ligger i det mellansvenska sprickdalslandskapet. Bergshöjder och dalgångar antas ha uppstått genom att berggrunden utsatts för högt tryck, så att sprickor och förskjutningar bildats. Vittring och erosion har sedan gröpt ur sprickorna till dalgångar. Berggrunden utgörs av yngre granit och pegmatit samt gnejsgranit. Moräntäcket är tunt och överlagras till stora delar av finare sediment och är synligt främst i anslutning till berghällar. Postglacial lera täcker den lägre terrängen i området. I Igelbäcksdalen förekommer moränryggar, så kallade De Geer-moräner. De har bildats där iskanten mötte vattnet. När isen rörde sig fram över botten förde den med sig material och vid gränsen där isen släppte kontakten med botten avlagrades materialet. Dessa moräner anses ha högt naturvetenskapligt bevarandevärde.

Figur 1. Jordartskarta som visar på De Geer-moräner inom det aktuella området. Pilarna pekar på de blå streckade delar som är De Geer-moräner. Karta från SGU.

Kulturhistoriska bevarandevärden

De många fornlämningarna på Järvafältet avslöjar att området varit bebott av människor åtminstone sedan bronsålder (ca 1800 f.v.t.–500 f.v.t.). Under äldre järnålder, för ca 2000 år sedan, förändrades samhället och troligen etablerades de byar som kan ses idag under den här tiden. Under järnåldern fanns bosättningar bland annat vid Håga och Hästa inom området.

Vid järnålderns slut på 1000-talet var vattennivån ungefär fem meter högre än idag. Igelbäcken var en av flera vattenleder som kopplade samman Östersjön med de inre delarna av landet.

Bosättningsstrukturen och jordbrukskaraktären har troligen varit i stort sett oförändrad från senare delen av järnåldern fram till 1800-talet, då jordbruksreformer, effektivisering av jordbruket och industrialisering innebar genomgripande förändringar av landskapet och samhällsstrukturen. I början av 1900-talet flyttade Stockholms garnison sitt militära övningsfält från Gärdet och köpte istället gårdarna på Järvafältet för att anlägga ett stort övningsområde.

Figur 2. Karta från 1917 med reservatet inritat.

Området började användas som flygfält redan omkring 1915, åren fram till 1936 användes fältet både till civilt och militärt flyg. Men i och med att F8 etablerades 1938 blev det ett renodlat militärt flygfält. Mycket av de anläggningar som finns i området anlades redan under 1920-talet, men arbetet med anläggningar intensifierades under åren 1934-38 i samband med etableringen av Svea flygflottilj F8. Vid de militära anläggningsarbetena förstördes och skadades ett antal fornlämningar i området. F8 lades ner 1974 varvid Barkarby flygklubb nyttjade flygfältet i 36 år innan de avvecklade sin verksamhet från området. Även övriga delar av Järvafältet påverkades i viss mån av den militära verksamheten. Jordbruksverksamheten fortsatte i området eftersom landskapet skulle upplevas autentisk för de militära övningarna. Det är delvis tack vare den militära eran som området har behållit sin agrara 1800-talskaraktär. Det enskilt mest iögonfallande minnet av de många åren av militär verksamhet inom området är den

närmare 40 meter breda rullbana som sträcker sig genom reservatet som en påminnelse om ett konfliktfyllt 1900-tal.

Beslut Norra Igelbäckens
Naturreservat
Beslutversion
2018-01-30

Biologiska bevarandevärden

Norra Igelbäckens naturreservat ligger i Järvakilen, en långsträckt grön kil som sträcker sig från Stockholms innerstad och Lidingö ut till Sigtuna längs Mälaren. Kilen har utpekade värden som ekologiskt spridningssamband för arter knutna till ädellövträd, gamla barrskogar, betesmarker och vattenmiljöer. Grönstrukturen i Järvakilen ger möjligheter för arter att röra sig i landskapet mellan de exploaterade områdena längs Mälarbanan och Ostkustbanan vilket ger en stor biologisk mångfald av betydelse för hela norra delen av Stockholm.

Landmiljöerna kring Igelbäcken med sina bryn och åkerholmar gör att området har potential att hysa flera olika arter av reptiler och groddjur.

Igelbäcken rinner genom reservatet och sträcker sig från Säbysjön i norr till Edsviken i Solna. Bäckens är ett av länets mest fisktäta vattendrag och hyser den tidigare rödlistade fisken grönlång, vars förekomst i Igelbäcken är den enda i Uppland, den är dock ej påträffad i norra delen av bäcken. Andra påträffade fiskarter är öring, gädda, abborre, mört, sutare och ruda. Bäckens har höga naturvärden kopplade till sig och är ett av de mest skyddsvärda vattendragen i Stockholmsområdet.

Igelbäcken

Bäckens lopp genom reservatet är utträdad och delvis kulverterad under det före detta flygfältet. Igelbäcken är en så kallad vattenförekomst enligt EU:s vattendirektiv (2000/60/EG) och omfattas därmed av miljö kvalitetsnormer. Igelbäcken uppnår år 2017 god ekologisk status och det är av största vikt att långsiktigt säkra god vattenkvalitet och flöden i bäcken. Järfälla kommun har pekat ut Igelbäcken som ekologiskt särskilt känsligt område (ESKO).

Gräsmarker

För fågellivet är de stora gräsmarkerna värdefulla. På flygfältsområdet häckar och rastar ett flertal rödlistade arter. Gräsmarkerna hyser få kärlväxtindikatorarter. Ingen plöjning eller gödsling sker dock längre. På lång sikt kan slåtter- och betesgynnade arter komma tillbaka.

Åkerholmar och bryn

Åkerholmarna i området är av skiftande karaktär. I söder finns en blandskogsholme med uppvuxen gran, tall och asp, intill denna finns en åkerholme med äldre askar.

Skogsmiljöer

Reservatet utgörs som tidigare nämnts av ett öppet landskap. Förutom de dungar som växer på åkerholmarna och längs Igelbäcken finns ett litet skogsområde intill hangarerna vid rullbanans östra ände. Det domineras av ett relativt glest bestånd av asp med enstaka större ek och tall. Ytterligare ett mindre skogsområde finns längst i söder mellan Norrviksvägen och Akallälänken vid Hästa gamla bytomt.

Bevarandevärden för friluftsliv

Naturreservatet är omgivet av en natur- och kulturmiljö med höga och varierade rekreativvärden. Området för naturreservatet utgörs av tätortsnära stora, öppna ytor. Flygfältet omges av öppna gräsmarker med åkerholmar och övergår i beteshagar i norr. De flesta andra stora, öppna platser i Stockholmsområdet har idag bebyggts, vilket gör platsen attraktiv för aktiviteter som kräver stora öppna ytor.

Norra Igelbäckens naturreservat är en ovärderlig pusselbit för att säkra ett sammanhängande rekreativområde längs hela Igelbäckens dalgång. Platsen rymmer många kvaliteter och funktioner idag som det finns behov av att bevara.

Bedömning

Området behöver skyddas för att tillgodose behovet av tätortsnära natur. Skyddet behövs också för att bevara den skyddsvärda Igelbäcken, samt för att säkra en viktig del i Järvakilens svaga gröna ekologiska samband.

Skyddet av Norra Igelbäckens naturreservat bidrar till att uppnå flera nationella miljö kvalitetsmål. Riksdagen beslutade år 2010 om målstrukturen för det svenska miljöarbetet, med ett generationsmål, flera etappmål och miljö kvalitetsmål. Skyddet av Norra Igelbäckens naturreservat berör särskilt miljö kvalitetsmålen ”Levande Sjöar och vattendrag” samt ”Ett rikt växt- och djurliv” och ”God bebyggd miljö”. För miljö kvalitetsmålet ”Levande Sjöar och vattendrag” anges bland annat att sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas. För miljö kvalitetsmålet ”Ett rikt växt- och djurliv” anges bland annat att ”arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas”. För miljö kvalitetsmålet ”God bebyggd miljö” anges att ”städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas.”

I den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUF) som antagits av landstingsfullmäktige (R 2010:5), där svaga samband i Stockholms gröna kilar pekas ut, finns området som utgör Norra Igelbäckens naturreservat utpekat. Detta motiverar Norra Igelbäckens värde som bärare av centrala, regionala ekologiska värden och funktioner samtidigt som naturreservatet har ett strategiskt tätortsnära läge invid den expanderande Barkarbystaden.

Järfälla kommun bedömer att skogsbruk, andra arbetsföretag eller anläggningar som inte går att förena med bevarande av områdets värden inte ska tillåtas inom reservatet. Området är av stort värde för bevarande av den biologiska mångfalden och det tätortsnära rörliga friluftslivet. Det är därför enligt Järfälla kommuns bedömning ett område som bör skyddas som naturreservat enligt 7 kap. 4 § miljöbalken. Att så sker bedöms vara förenligt med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenområdena enligt 3 kap. miljöbalken.

I reservatsbildningsprocessen ingår att i alla frågor göra en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen med utgångspunkten att det ska finnas en rimlig balans mellan de värden som ska skyddas genom förbudet eller inskränkningen, och den belastning som förbudet eller inskränkningen har för den enskilde. Vid denna avvägning, enligt 7 kap. 25 § miljöbalken, har Järfälla kommun funnit att naturreservatets avgränsning och de inskränkningar som gjorts i rätten att använda mark- och vattenområden (föreskrifterna) är nödvändiga, och att de inte går längre än vad som krävs för att uppnå syftet med naturreservatet.

Järfälla kommun bedömer att de positiva effekterna för den biologiska mångfalden och för allmänhetens tätortsnära friluftsliv är så stora att de överväger de negativa effekter som kan uppstå för allmänheten och för berörda fastighets- och sakägare.

Naturreservat bedöms vara den lämpligaste skyddsformen.

Upplysningar

Järfälla kommun kan med stöd av 7 kap. 7 § andra stycket miljöbalken medge dispens från meddelade föreskrifter om det finns särskilda skäl och om det är förenligt med reservatets syfte (7 kap. 26 § miljöbalken). Enligt 7 kap. 7 § sista stycket miljöbalken gäller att beslut om dispens får meddelas endast om intrånget i naturvärdet kompenseras i skälig utsträckning i naturreservatet eller i något annat område.

Järfälla kommun ska bedriva tillsyn över naturreservatet. I tillsynen ingår att tillse att reservatsföreskrifterna följs.

Av 29 kap. 2 och 2 a §§ miljöbalken följer bland annat att det kan medföra straffansvar att orsaka skada i eller bryta mot föreskrift som meddelats för ett naturreservat.

Har någon vidtagit åtgärd i strid mot meddelad föreskrift, kan Järfälla kommun enligt 26 kap. 9 och 14 §§ miljöbalken vid vite förelägga om rättelse.

Eftersom skogsbruk förbjuds enligt föreskrifterna ska inte bestämmelserna i 5, 6 och 10 §§ skogsvårdslagen (1979:429) tillämpas inom naturreservatet, i enlighet med 3 § samma lag. Det innebär bland annat att eventuella vindfällen och stormskadad skog ska kunna lämnas kvar, i syfte att bevara och gynna biologisk mångfald.

Åtgärderna avfasning av kantzon runt Igelbäcken samt borttagning av kulvert och restaurering av kulverterad sträcka kan vara anmälningspliktig vattenverksamhet. Anmälan görs till enheten för miljöskydd, Länsstyrelsen Stockholm.

I reservatet gäller också övriga bestämmelser till skydd för naturmiljön. Bland dessa kan nämnas följande:

Fridlysningsbestämmelserna. Alla vilda fåglar och däggdjur samt deras ägg, ungar och bon är fredade enligt jaktlagen (1987:259), med undantag för sådan jakt som är tillåten enligt samma lag. Vissa andra växt- och djurarter är fridlysta enligt 8 kap. miljöbalken och artskyddsförordningen (2007:845).

EU:s förordning (1143/2014) om invasiva främmande arter. För att skydda miljön och samhället mot utbredningen och skadorna av invasiva främmande arter finns bestämmelser kring förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter. Enligt den är det förbjudet att importera, sälja, odla, föda upp, transportera, använda, byta, släppa ut i naturen eller hålla levande exemplar av de arter som finns upptagna på den s.k. unionsförteckningen över invasiva främmande arter. Signalkräfta och jätteloka är exempel på arter som är upptagna i förteckningen.

Förbudet mot nedskräpning enligt 15 kap. 30 § i miljöbalken.

Fornlämningar

Inom reservatet finns registrerade fornlämningar. Information om kända fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar inhämtas i Riksantikvarieämbetets Fornsök: <http://www.raa.se/hitta-information/fornsok-fmis/>.

Fornlämningar är skyddade enligt kulturmiljölagen (1988:950). Till varje fornlämning hör ett område på marken som behövs för att bevara den och för att ge den tillräckligt med utrymme med hänsyn till dess art och betydelse (fornlämningsområde). Inom detta område gäller Kulturmiljölagens bestämmelser om skydd för fornlämningar. Dessa innebär bland annat att det fordras tillstånd för att rubba, gräva ur, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning.

Enligt kulturmiljölagen (1988:950) skall enskilda såväl som myndigheter visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Den som planerar eller utför ett arbete skall se till att skador på kulturmiljön såvitt möjligt undviks och begränsas. Bestämmelserna är tillämpbara på övriga kulturhistoriska lämningar.

Om en fornlämning påträffas vid eventuella byggnationer eller dylikt inom reservatet så ska arbetet i enlighet med 2 kap. 10 § i kulturmiljölagen omedelbart avbrytas. Den som leder arbetet ska omedelbart anmäla förhållandena hos Länsstyrelsens kulturmiljöenhet.

Hur man överklagar

Var ska beslutet överklagas

Kommunfullmäktiges beslut kan skriftligen överklagas till länsstyrelsen Stockholm.

Hur man utformar sitt överklagande m.m.

I skrivelsen ska du

- tala om vilket beslut du överklagar, t.ex. genom att ange ärendets nummer, t.ex. genom att skriva kommunfullmäktiges beslutsdatum och paragrafnummer.

- redogöra för hur du anser att beslutet ska ändras.

Du bör också redogöra för varför du anser att kommunfullmäktiges beslut är felaktigt.

Övriga handlingar

Om du har handlingar eller annat som du anser stöder din ståndpunkt, så bör du skicka med det.

Var inlämnas överklagandet

Din skrivelse ska inlämnas eller skickas till **kommunen** och inte till länsstyrelsen Stockholm. Ange postadress: Järfälla kommun, 177 80 Järfälla. Kommunen skickar sedan skrivelsen vidare till Länsstyrelsen Stockholm.

Tid för överklagande

Kommunen måste ha fått din skrivelse inom tre veckor från den dag beslutet kungjorts i ortstidning, annars kan ditt överklagande inte tas upp.

Underteckna överklagandet

Din skrivelse ska undertecknas och namnteckningen förtydligas. Uppge också postadress och telefonnummer. Du kan anlita ombud att sköta överklagandet åt dig. Behöver du veta mer om hur du ska gå till väga, så ring eller skriv till kommunen.

Beslutet har fattats av kommunfullmäktige i Järfälla. I ärendet, som har handlagts och föredragits i tekniska nämnden av kommunekolog Katarina Ekestubbe, har även biologerna Klas Andersson och Per Collinder samt landskapsarkitekterna Anna Maria Larson och Emma Hammarström deltagit.

Bilagor:

1. Beslutskarta
2. Översiktskarta
3. Skötselplan
4. Skötselkarta
5. Friluftslivskarta
6. Zonkarta
7. Zonkarta för möjligt fördröjningsmagasin för dagvatten under rullbanan